

מראי מקומות - יבמות

מ.

כלל אי"ז נחשב מעשה אכילה, אבל לענין אכילת יו"כ הוי מעשה אכילה שאין בו עינוי, ולכן צריך רש"י לכתוב דגם יש בו עינוי, ודוחק, והפשטות היא דס"ל כראמ"ה). ובאמת ע' בערוך לנו שהק' על ראיית הגמ' מיוה"כ, דהא התם כתי' עינוי, והרי האוכל כזית ביוה"כ פטור, אף דודאי אכילה היא, וא"כ ה"ה אכילה גסה, י"ל דשפיר הוי אכילה, אף דפטור ביוה"כ. ותני' דבאמת אין הראי' מיוה"כ, אלא ממירא דר"ל לענין תרומה, דהאוכל תרומה באכילה גסה פטור, דכתי' כי יאכל פרט למזיק, ומה שהביאה הגמ' מימרא של יוה"כ, היינו משום דזהו מימרא קמייתא דר"ל.

ה. יקום על שם אחיו אמר רחמנא, והרי קם
העיר הריטב"א על מה דאמר "והרי קם", וכ' דכיון דתנא דמתני' אתא לאשמעינן שזכה בנכסים אף במקום אב, שהוא זוכה בעלמא, ולכן קאמר דכיון דיקום אמר רחמנא, והרי קם, וכיון שכן יש במשמעו אע"פ שיש אב.

ז. אף האי נוטל פי' שנים לאחר מיתת אביו, מידי יקום על שם אביו כתיב, יקום על שם אחיו כתיב
מכאן הק' הרשב"א והריטב"א לעיל (כד) על שי' רש"י שם, דס"ל דאם מת האב לאחר אחיו, דהיבם נוטל גם חלק אחיו בירושת אביו, ומגמרן משמע דלא יקום על שם אביו כתיב, ולכן אינו נוטל יותר בירושת אביו. וע' משנת ר' אהרן (סי' י"ז) שהביא מש"כ המרדכי בריש יש נוחלין, דכוונת הדרשה כאן לומר דאינו נוטל מה שנטל אביו בירושה מאת אחיו [כשי' ר"י בסוגיין], אבל באמת יתכן דנוטל חלק של אחיו בירושת אביו. וע"ע בריטב"א שם, דכ' דכבר משמע מדברי רש"י כאן דנשמר מקו' זו, דפי' בה"א זו דאולי "מודה ר"י דנוטל וכו'", דהיינו דהי' פשוט דזהו הדין לפי הרבנן, וא"כ ל"ק מסוגיין כלל, דאתי לשי' ר"י.

י. אלא כמאן כרבנן, פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים
העיר הריטב"א, הא כמה אמוראי לעיל פסקו כר' יהודה, וא"כ שפיר צריך לפסוק כרבנן. והביא מי"מ (וכ"כ הרשב"א) דכיון דלא אמר הל' כחכמים, משמע דסבר דליכא מאן דפסק כר' יהודה, ולכן הק' לו, לדבריק למה היית צריכין לפסוק כן כשי' חכמים. אולם כ' הריטב"א דאי"ז מחוור, אלא היסוד הוא דאף היכא שיש שפסקו כשי' היחידא, מ"מ כל היכא דתני לה סתמא, כל כמה דלא נפסק כיחידא, מסתמא משמע דס"ל דהל' כרבנן.

יא. החולץ ליבמתו, וכו'
ע' מהרש"ל בגיטין (פ' ברש"י ד"ה זינן) דנקט דמי שחולץ ליבמתו והלכה היא ונשאת לאחר ונתגרשה או נתאלמנה, דחל על החולץ איסור אשת אח ממש, ולא אמרי' דקם לי' באיסור לא יבנה אלא כל זמן שלא נשאת לאחא, אבל כיון שנשאת לאחר כבר יש לה איסור אשת אח. וכבר תמה המהרש"א שם מנין לו זה, וצ"ע.

ו. הכא מאי תרי גוויי איכא

העיר רש"י, דלמא תחזור להתירה הראשון, ורצה לשם מצוה אוכלה רצה שלא לשם מצוה אוכלה. וכ' דאין לומר כן, דהכא מאי קעביד. והוסיפו התוס', דהכא אין צריך שיתכוין לשם מצוה. והק' הקרן אורה, מ"ש משאר מצוות דבעינן כוונה. וכ' "וי"ל דאכילת קדשים שאני, דכתיב בהן למשחה כדרך שהמלכים אוכלים, משמע דאין צריך כוונה למצוה". אלא דהק', דא"כ לכא' גם לא יהי' צריך כוונה למצות אכילת קרבן פסח, שהוא ג"כ קרבן, וא"כ גם מצה נמי, דהוקש לקרבן פסח, והרי מצות אכילת מצה ודאי צריך כוונה. ולכן תי' שאין החילוק בין קדשים לשאר מצוות, אלא היסוד הוא דדבר שבחובה בעי כוונה למצוה למ"ד מצוות צריכות כוונה, והכא שאני דקרא דמצות תאכל בנדבה כתיב, ולכן אי"צ כוונה למצוה כיון דלא חובה היא.

והערוך לנו תי' ע"פ היסוד של הטורי אבן (ר"ה כז), דלא אמרי' דמצוות צריכות כוונה אלא היכא דכל המין ראוי לקיום המצוה, ולמשל מצות אכילת מצה, דכל מצה ראוי להמצוה, וא"כ מהכ"ת דיוצא במצוה זו, ולכן צריך כוונה. אבל היכא דצריך לעשות המצוה בחפצא זו דוקא, בכה"ג י"ל דסתמן לשמן עומדין, וא"כ אי"צ כוונה. אבל הק' ע"ז, דעדיין הי' שייך לומר דדלמא תחזור להתירה הראשון, ויכול לכוון להדיא שלא לקיום מצוותה, ובכה"ג ודאי אינו יוצא. ולכן תי' קו' רש"י באופ"א, דמה דלא נקט הכי הוא משום דלמ"ד מצוות צריכות כוונה פשוט דצריך לכוון למצוה, ולמ"ד אי"צ כוונה לא מסתבר לומר דדוקא כאן צריכה כוונה.

ועוד מהלך ברש"י ותוס' אי' בבית הלוי (ח"ג, נ"א, ג), ע"פ היסוד שכ' דמצוות אכילת קדשים לא חל על הגברא, אלא דהמצוה היא שהקדשים יהיו נאכלין. וא"כ, שפיר י"ל דאי"צ כוונה לאותה מצוה, דסכ"ס נאכלו הקדשים, ולא אכפ"ל אם האוכל כוון באכילתו לקיים המצוה או לא (ושפיר חלוק מקרבן פסח, דס"ל דישי ג"כ דין על הגברא, וא"כ מיושב קו' הקרן אורה ממצוה).

ז. האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור

וכ' הריטב"א דה"ה בשאר איסורים אכילה גסה אינה אכילה. וכ"כ המאירי כאן, דאכילה זו לא שמה אכילה. אבל כ' ר' אברהם מן ההר בסוגיין, וז"ל - "אבל אוכל איסורין אכילה גסה ודאי מחייב, דהאי דפטור ביוה"כ משום דכתיב בי' לא תעונה, והרי הוא בקצת עינוי, הואיל ומזיק את עצמו. אבל במאי שהזהירה תורה על אכילתם, ודאי בשום אכילה אמר רחמנא, וכבר אכלם ומחייב". ומה דאינו יוצא מצות אכילת קדשים באכילה גסה, כ' "אבל מה שצותה באכילתם, ודאי בעיקר אכילה אמר רחמנא, לא קיים מצות אכילה אם אכלם אכילה גסה". ובאמת כן מדוייק מדברי רש"י, שכ' "פטור - דלא עבר על אשר לא תעונה, שאף זה עינוי הוא שמזיק את עצמו". ולמה הי' צריך לזה, תיפוק לי' שאי"ז אכילה כלל (ואולי יש לדחות דס"ל דאם לא הי' עינוי, הגם דבדרך